XLII РЕПУБЛИЧКИ НАТПРЕВАР ПО МАТЕМАТИКА ЗА УЧЕНИЦИ ОД ОСНОВНОТО ОБРАЗОВАНИЕ

Охрид, 6 мај 2017 година

6 одделение

1. Определи ги цифрите a,b така што збирот $\overline{323a}+\overline{b410}$ да биде делив со 9?

Решение. Собирајќи ги броевите, може да забележиме дека добиениот збир ќе има 4 или 5 цифри. Ако збирот е четирицифрен, вредност на b е најмногу 6, а цифрите се: прва $3+b$, втора 6, трета 4, четврта a. За збирот да е делив со 9 треба $3+b+6+4+a=13+a+b$ да е број делив со 9, при што b е најмногу 6. Можни се повеќе случаи:

- $b=6$, збирот е $19+a$, па $a=8$
- $b=5$, збирот е $18+a$, па $a=0$ или $a=9$
- $b=4$, збирот е $17+a$, па $a=1$
- $b=3$, збирот е $16+a$, па $a=2$
- $b=2$, збирот е $15+a$, па $a=3$
- $b=1$, збирот е $14+a$, па $a=4$

Во случај збирот да е петцифрен број, цифрите се петта a, четврта 4, трета 6, втора $b+3-10$ и прва 1. Збирот на цифрите е $a+4+6+b+3-10+1=a+b+4$ каде b прима вредности 7, 8 и 9. Можни се следниве случаи:

- $b=7$, збирот е $11+a$, па $a=7$
- $b=8$, збирот е $12+a$, па $a=6$
- $b=9$, збирот е $13+a$, па $a=5$.

2. Дадени се два броја, чиј збир е 4500. Ако првиот број се зголеми четири пати, а вториот двапати, тогаш збирот на така добиените броеви е 11480. Определи ги дадените броеви?

Решение. Ако и двата броја се зголемат двапати, и нивниот збир исто се зголемува двапати и изнесува 9000. Тогаш кога првиот број ќе се зголеми двапати се добива бројот $11480-9000=2480$, значи првиот баран број е $2480:2=1240$, а вториот $4500-1240=3260$.

3. Во едно училиште во петто оделение учат 140 ученици. Во шесто одделение учат 5% помалку ученици отколку во петто одделение. Вкупниот број ученици кои учат во петто и шесто одделение е еднаков на 91% од вкупниот број ученици кои учат во шесто и седмо одделение и овој број е еднаков на 26% од бројот на сите ученици кои учат во ова училиштето. Колку ученици учат во седмо одделени? Колку ученици учат во ова училиште?

Решение. Во шестите одделенија има 95% од бројот на учениците во петтите одделенија, односно има $0,95\cdot 140=133$ ученици. Во петтите и шестите има заедно $140+133=273$ ученици. Ова е 91% од бројот на ученици во шестите и седмите одделенија заедно, па $273=0,91\cdot x$, каде x е бројот на ученици во шестите и седмите одделенија заедно и изнесува $x=\frac{273\cdot 100}{91}=300$ ученици. Сега, само во седмите одделенија има $300-133=167$ ученици. Од последниот услов, 273 да е 26% од вкупниот број на ученици, добиваме дека бројот на ученици во училиштето е $\frac{273\cdot 100}{26}=1050$.

4. Во играта "часовник", на почетокот стрелката покажува еден од броевите од 1 до 7 (цртеж десно). Во секој чекор, стрелката се поместува во насока на движењето на стрелките на часовникот за толку полиња колку што е бројот запишан во полето пред почетокот на чекорот. На пример, на цртежот стрелката покажува на бројот 4, што значи дека таа треба да се помести за 4 полиња и ќе покажува на полето со бројот 1, па во следниот чекор се поместува за 1 поле и ќе покажува на полето во кое е запишан бројот 2 итн. После одиграни 21 потег стрелата покажува на полето во кое е запишан бројот 6. На кое поле покажувала стрелката после првиот одигран потег?

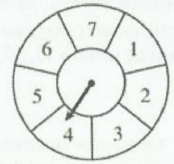

Решение: Почнуваме со правење на табела во која ќе ја одлучиме позицијата после следното вртење во било која сегашна позиција.

Сегашна позиција	Наредна позиција
1	2
2	4
3	6
4	1
5	3
6	5
7	7

Значи за стрелката да посочува кон 6 после 21 вото вртење, мора да посочувала кон 3 после 20 тото вртење, мора да посочувала 5 после 19 тото вртење, на 6 после 18 тото вртење. Оваа шема продолжува,па заклучуваме стрелката посочувала 6 после 15тото вртење, 12тото вртење, 9тото вртење, 6тото вртење и 3тото вртење. Бидејќи покажува на 6 после 3тотот вртење, покажувала на 3 после 2рото вртење и 5 после 1вото вртење.

5. Во секоја од 7 штали е сместен непарен број коњи и тоа така да броевите на коњите во шталите формираат низа од последователни непарни природни броеви. Во секоја штала се сместени помалку од 77 коњи. Вкупниот број на коњи во сите 7 штали е запишан со цифри чиј збир е 7. Колку коњи има во секоја од шталите?

Решение. Збир на 7 непарни броеви е повторно непарен број. Вкупниот број на коњи има збир на цифри 7, па збирот може да завршува само на цифрите 1, 3 или 5 (ако завршува на

7 или 9, збирот на цифрите е поголем од 7). Најмалиот можен збир на седум последователни непарни броја е 1+3+5+7+9+11+13=49, со збир на цифри кој не е 7. Најголемиот можен збир на седум последователни непарни броеви помали од 77 е 75+73+71+69+67+65+63=483 (исто не задоволува). Сега, трицифрени броеви со збир на цифри 7, поголеми од 49, а помали од 483, со последна цифра 1, 3 или 5 се 115, 205, 133, 223, 313, 403, 151, 241, 331, 421. Да забележиме дека збирот на седум последователни непарни броеви е делив со 7, имено за a непарен број, збирот на седум последователни непарни броеви може да се запише во облик: $a+(a+2)+(a+4)+(a+6)+(a+8)+(a+10)+(a+12)=7a+42=7(a+6)$. Од збировите наведени погоре, делив со 7 е само бројот 133. Тогаш, $7(a+6)=133$, $a+6=19$, $a=13$. Значи првиот број во бараната низа е 13, а во шталите редоследно, бројот на коњите е даден со низата 13, 15, 17, 19, 21, 23, 25.

7 одделение

1. Определи ги сите трицифрени броеви помали од 550 такви што цифрата на стотките е еднаква на производот на другите две цифри.

Решение. Нека $\overline{abc}$ е бараниот број. Бидејќи $\overline{abc}<550$, следува дека $a\in\{1,2,3,4,5\}$.

Ако $a=1$, тогаш $b\cdot c=1$, од каде се добива дека $b=1$ и $c=1$ т.е. бараниот број е 111.

Ако $a=2=1\cdot 2=2\cdot 1$, тогаш се добиваат броевите 212 и 221.

Ако $a=3=1\cdot 3=3\cdot 1$, тогаш бараните броеви се 313 и 331.

Ако $a=4=1\cdot 4=4\cdot 1=2\cdot 2$, тогаш бараните броеви се $414, 422$ и 441.

Ако $a=5=1\cdot 5=5\cdot 1$, тогаш бараните броеви се 515 и 551. Бидејќи трицифрените броеви треба да се помали од 550, бројот 551 се отфрла.

2. Даден е паралелограм $ABCD$. Над страните AB и AD, надвор од паралелограмот $ABCD$, се конструирани рамнострани триаголници ABF и DAE. Докажи, дека триаголникот ECF е рамностран.

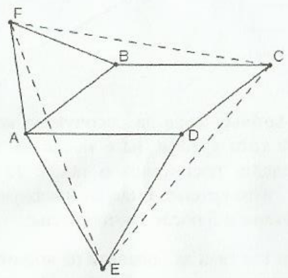

<u>**Решение:**</u> Ќе покажеме дека триаголниците $\Delta AFE\cong\Delta BFC\cong\Delta DCE$, од каде следува дека $\overline{FE}=\overline{FC}=\overline{CE}$.

Бидејќи $\overline{AB}=\overline{DC}$ како спротивни страни во паралелограм, и $\overline{AB}=\overline{AF}=\overline{BF}$ како страни на рамностран триаголник добиваме $\overline{DC}=\overline{AF}=\overline{BF}$.

На сличен начин, $\overline{AE}=\overline{DE}=\overline{BC}$.

Како спротивни агли во паралелограм, $\angle ADC\cong\angle ABC$.

$$\begin{aligned}\angle EDC &= 360° - \angle ADE - \angle ADC\\ &= 360° - \angle ABF - \angle ABC\\ &= \angle FBC\end{aligned}$$

Како соседни агли во паралелограм, $\angle BAD = 180° - \angle ADC$.

Сојуз на математичари на МАКЕДОНИЈА

$$\begin{aligned}\angle FAE = \angle FAB + \angle BAD + \angle DAE &= 120° + \angle BAD = 120° + 180° - \angle ADC\\ &= 300° - \angle ADC = \angle EDC\end{aligned}$$

Тогаш $\Delta AFE\cong\Delta BFC\cong DCE$ според признакот за складност на триаголници САС, од каде следува доказот.

3. Даден е ΔABC. Точките P и Q лежат на страните AC и BC, соодветно и се такви што периметарот на ΔABP е еднаков со периметарот на ΔABQ, а периметарот на ΔAQC е еднаков со периметарот на ΔPBC. Докажи, дека ΔABC е рамнокрак.

Решение. Имаме

$$\begin{aligned}L_{\Delta ABQ}+L_{\Delta AQC} &= \overline{AB}+\overline{BQ}+\overline{AQ}+\overline{AQ}+\overline{QC}+\overline{AC}=\\ &=\overline{AB}+\left(\overline{BQ}+\overline{QC}\right)+2\overline{AQ}+\overline{AC}=\overline{AB}+\overline{BC}+2\overline{AQ}+\overline{AC}= \text{ и}\\ &=L_{\Delta ABC}+2\overline{AQ}\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}L_{\Delta ABP}+L_{\Delta PBC} &= \overline{AB}+\overline{BP}+\overline{AP}+\overline{BP}+\overline{BC}+\overline{PC}=\\ &=\overline{AB}+\left(\overline{AP}+\overline{PC}\right)+2\overline{BP}+\overline{BC}=\overline{AB}+\overline{AC}+2\overline{BP}+\overline{BC}=\\ &=L_{\Delta ABC}+2\overline{BP}\end{aligned}$$

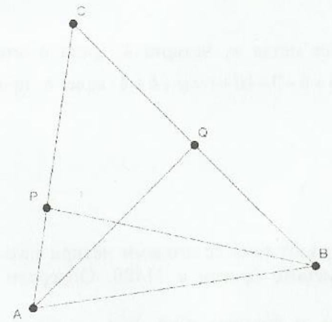

Бидејќи $L_{\Delta ABP}=L_{\Delta ABQ}$ и $L_{\Delta AQC}=L_{\Delta PBC}$ имаме дека мора $\overline{AQ}=\overline{BP}$.

Од тоа што

$\overline{AP}=L_{\Delta ABP}-\overline{BP}-\overline{AB}=L_{\Delta ABQ}-\overline{AQ}-\overline{AB}=\overline{BQ}$

, заклучуваме дека триаголниците ABP и ABQ имаат една заедничка страна и $\overline{AQ}=\overline{BP}$, $\overline{AP}=\overline{BQ}$, следува дека тие се складни.

Значи $\measuredangle CAB=\measuredangle PAB=\measuredangle QBA=\measuredangle CBA$, па ΔABC е рамнокрак со краци $\overline{AC}$ и $\overline{BC}$.

4. Природен број n при делење со 3 дава остаток a, при делење со 6 дава остаток b и при делење со 9 дава остаток c. Познато е дека $a+b+c=15$. Определи го остатокот при делење на бројот n со 18.

Решение. Бројот n може да се запише во облик $n=3p+a$, $n=6q+b$, $n=9r+c$, при што имајќи предвид дека a,b,c се остатоци при делењето на n со $3,6,9$, соодветно, па $0\le a\le 2$, $0\le b\le 5$, $0\le c\le 8$ и $a+b+c=15$. Но, бидејќи $a+b+c=15$, мора $a=2$, $b=5$, $c=8$. Сега, $n+1=3p+3=6q+6=9r+9$. Тоа значи дека $n+1$ е делива со , $3,6,9$, од каде добиваме дека $n+1$ е деливо со 18. Следствено, бројот n при делење со 18 има остаток 17.

5. На кружница, во произволен редослед се запишани броевите 50, 100, 150, ..., 1500. Докажи, дека меѓу запишаните броеви постојат три последователни броја чиј збир е поголем или еднаков на 2350.

Решение. Збировите од секои три последователни броја да ги означиме со $S_1, S_2,\dots, S_{30}$. Во збирот $S_1+S_2+\dots+S_{30}$ секој од броевите 50, 100, 150, ..., 1500 е се јавува точно трипати, па затоа

$$S_1+S_2+\dots+S_{30}=3\cdot(50+100+\dots+1500)=$$
$$=150\cdot(1+2+\dots+30)=150\cdot\frac{30\cdot 31}{2}=69750.$$

Ако секој од броевите $S_1, S_2,\dots, S_{30}$ е помал помал од 2350, тогаш секој би бил помал или еднаков од 2300 (бидејќи мора да е делив со 50), па би имале

$$S_1+S_2+\dots+S_{30}\le 30\cdot 2300=69000<69750,$$

што е контрадикција. Според тоа постои $1\le k\le 30$, таков што $S_k\ge 2350$.

8 одделение

1. Должините на страните на еден правоаголен триаголник се изразени со природни броеви. Дали е можно должините на катетите да бидат изразени со непарни броеви? (Одговорот да се образложи)

Решение. Нека $a=2p+1$ и $b=2s+1$, $p,s\in N$ се катети на правоаголниот триаголник. Тогаш, за хипотенузата имаме

$$c^2=a^2+b^2=(2p+1)^2+(2s+1)^2=$$
$$=4p^2+4p+1+4s^2+4s+1=$$
$$=4(p^2+p+s^2+s)+2$$

Се добива дека $2\,|\,c^2$, односно $2\,|\,c$ т.е $c=2x$. Тогаш

$$(2x)^2=4(p^2+p+s^2+s)+2$$
$$2x^2=2(p^2+p+s^2+s)+1.$$

Последното не е можно, бидејќи на левата страна има парен а на десната непарен број. Според тоа, должините на катетите не може да бидат непарни броеви.

2. Нека $\overline{xyy}$ е трицифрен број делив со 7. Докажи дека збирот на цифрите на бројот $\overline{xyy}$ е делив со 7.

Решение. Го запишуваме бројот $\overline{xyy}$ во обликот $\overline{xyy}=100x+10y+y=7(14x+y)+2(x+2y)$, каде x,y се цифри. Бидејќи $\overline{xyy}$ е делив со 7, тогаш $7\,|\,2(x+2y)$, односно $7\,|\,x+2y$, што и требаше да се докаже.

3. Двајца велосипедисти почнуваат тренинг истовремено. Едниот тргнува од Скопје а другиот од Гевгелија еден кон друг. Кога се на растојание од 180 *km* еден од друг, во тренингот се вклучува една мува. Таа стартува од рамото на едниот велосипедист и лета да го сретне другиот. Застанува на неговото рамо и се веднаш се враќа назад кон првиот велосипедист. Ова го повторува се додека двајцата велосипедисти не се сретнат. Мувата лета со брзина од 30 *km* на час, а велосипедистите се движат со брзина 15 *km* на час. Колку километри ќе прелета мувата за време на тренингот?

Решение. Од моментот кога мувата се приклучува во тренингот до моментот кога велосипедистите ќе се сретнат ќе поминат 6h ($180km/2\cdot 15\frac{km}{h}=6h$). Значи мувата ќе лета 6h, односно таа ќе прелета $6\cdot 30km=180km$.

4. Нека E е средина на страната CD на квадратот $ABCD$. Точка M во внатрешноста на квадратот е таква што $\angle MAB=\angle MBC=\angle BME=x$. Определи го x?

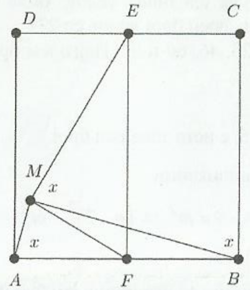

Решение. Го означуваме $\angle ABM$ со y. Бидејќи $\angle ABC=x+y=90^0$, од триаголникот ABM добиваме дека $\angle AMB=90^0$. Нека F е средина на AB. Тогаш од правоаголниот триаголник ABM добиваме $AF=FB=MF$. Исто така $\angle FMB=\angle FBM=y$ од каде $\angle EMF=x+y=90^0$. Триаголникот MFE е правоаголен при што $EF=2MF$ од каде следува $\angle MFE=60^0$ и $\angle MBF=\frac{1}{2}\angle MFA=\frac{1}{2}(90^0-\angle MFE)=15^0$. Конечно $x=75^0$.

5. Даден е конвексен четириаголник $ABCD$. Докажи, дека било која точка од четириаголникот $ABCD$ и неговата внатрешност лежи барем во еден од четирите кругови чии дијаметри се страните на тој четириагоник.

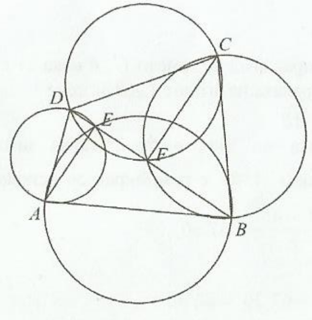

Решение. Нека точките E и F се подножја на висините спуштени од темињата A и C кон страната $\overline{BD}$, соодветно. На овој начин со помош на дијагоналата $\overline{BD}$ и точките E и F, четириаголниот $ABCD$ е поделен на четири правоаголни триаголници.

Според Талесовата теорема точката E лежи на кружницата со дијаметар $\overline{AB}$. Следува секоја точка од триаголникот ABE лежи во кругот со дијаметар $\overline{AB}$. Аналогно, останатите три правоаголници триаголници лежат во круговите со дијаметри $\overline{BC}$, $\overline{CD}$ и $\overline{DA}$.

Следува секоја точка од четириаголникот $ABCD$, лежи во барем еден четирите кругови, чии дијаметри се страните на тој четириаголник.

9 одделение

1. Определи ги сите парови последователни природни броеви такви што едниот број може да се запише како производ $2(n-3)(n+1)$, а другиот како производ $(n-2)(2n-1)$ каде што n е природен број.

Решение: Разликата на два последователни природни броеви е 1, па во зависност од тоа кој број е поголем имаме два случаи:

1. $2(n-3)(n+1)-(n-2)(2n-1)=1$ од каде што $n=9$, а бараните броеви се 119 и 120.
2. $(n-2)(2n-1)-2(n-3)(n+1)=1$ од каде што $n=7$, а бараните броеви се 64 и 65.

2. Кој е најголемиот природен број кој го задоволува следниот услов: било кои две соседни цифри во истиот редослед формираат двоцифрен број делив со 23?

Решение. Двоцифрени броеви кои се деливи со 23 се 23, 46, 69 и 92. Најголем број кој го задоволува условот на задачата е 46923.

3. Определи ги сите цели броеви n за кои $\sqrt{n^2+4n-5}$ е исто така цел број.

Решение. Нека $\sqrt{n^2+4n-5}=m$. Ги имаме следниве импликации:

$$\sqrt{n^2+4n-5}=m \Rightarrow n^2+4n-5=m^2 \Rightarrow n^2+4n+4-9=m^2 \Rightarrow (n+2)^2-m^2=9$$
$$\Rightarrow (n+2+m)(n+2-m)=9.$$

Двата множители на левата страна во последното равенство се непарни цели броеви. Бидејќи $m\geq 0$, ги имаме следните можности

$$\begin{cases} n+2+m=9 \\ n+2-m=1 \end{cases}, \begin{cases} n+2+m=3 \\ n+2-m=3 \end{cases}, \begin{cases} n+2+m=-3 \\ n+2-m=-3 \end{cases} \text{ и } \begin{cases} n+2+m=-1 \\ n+2-m=-9 \end{cases}.$$

Оттука лесно наоѓаме дека $n=3, n=1, n=-5, n=-7$.

4. Нека ABC е рамнокрак правоаголен триаголник со прав агол во темето C, и нека D е подножјето на висината повлечена од C. Ако симетралата на аголот CAB ја сече висината CD во точката E, докажи дека $\overline{BC}+\overline{CE}=\overline{AB}$.

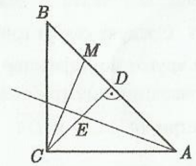

Решение. Нека M е точка од хипотенузата таква што $\overline{AC}=\overline{AM}$. Тогаш триаголникот AMC е рамнокрак со основа CM и $\measuredangle ACM=\measuredangle AMC=\frac{180^\circ-45^\circ}{2}=67^\circ30'$, па следува дека $\measuredangle BCM=90^\circ-67^\circ30'=22^\circ30'$.

Заради $\measuredangle CAE=\measuredangle BCM=22^\circ30'$, $\overline{AC}=\overline{BC}$ и $\measuredangle ACE=\measuredangle CBM=45^\circ$, следува дека триаголниците CAE и BCM се складни.

Сојуз на математичари на МАКЕДОНИЈА

Значи, $\overline{BM}=\overline{CE}$, па добиваме дека $\overline{AB}=\overline{AM}+\overline{MB}=\overline{AC}+\overline{CE}$.

5. За различните реални броеви a,b,c важи

$$\frac{a^2}{(b-c)^2}+\frac{b^2}{(c-a)^2}+\frac{c^2}{(a-b)^2}=2.$$

Пресметај

$$\frac{a}{b-c}+\frac{b}{c-a}+\frac{c}{a-b}.$$

Решение. Воведуваме смена $x=\frac{a}{b-c}, y=\frac{b}{c-a}, z=\frac{c}{a-b}$. Тогаш условот е од облик $x^2+y^2+z^2=2$, а збирот кој се бара е $x+y+z$. Да забележиме дека

$$x+1=\frac{a+b-c}{b-c}, y+1=\frac{b+c-a}{c-a}, z+1=\frac{c+a-b}{a-b}, \text{ и}$$
$$x-1=\frac{a+c-b}{b-c}, y-1=\frac{b+a-c}{c-a}, z-1=\frac{c+b-a}{a-b}$$

од каде $(x+1)(y+1)(z+1)=(x-1)(y-1)(z-1)$. Последното равенство е еквивалентно со равенството $xy+yz+zx=-1$. Тогаш $(x+y+z)^2=x^2+y^2+z^2+2(xy+yz+zx)=2-2=0$ од каде $x+y+z=0$.